

Elreparation nära Östa hage

L1983:2784
Brunnsberg 1:16
Ytterselö socken
Strängnäs kommun
Södermanland
Tomas Ekman

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro
Telefon 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Södermanlands län med platsen
för schaktningsövervakningen markerad i rött.*

© 2021 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2021:31

Författare	Tomas Ekman
Kvalitetsgranskning	Sabina Larsson
Grafisk form	Sabina Larsson
Omslagsfoto	Sö 203. Lilla bilden: Sö 202, Richard Dybeck år 1855.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2021:31

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Elreparation nära Östa hage

L1983:2784
Brunnsberg 1:16
Överselö socken
Strängnäs kommun
Södermanland
Tomas Ekman
Lst dnr 431-2025-2021

Tekniska och administrativa uppgifter

Län Södermanland
Kommun Strängnäs
Landskap Södermanland
Socken Ytterselö
Fastigheter Brunnberg 1:16

Fornlämningsnummer L1983:2784
Lämningsstyp Gränsbestämt område
Datering Yngre järnålder

Typ av undersökning Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum 2021-04-09
Länsstyrelsens diarienummer 431-2025-2021
Uppdragsnummer i Fornreg 202100353
Arkeologgruppens projektnummer P21018

Projektledare Erica Strengbom
Fältpersonal Tomas Ekman

Undersökningstid 2021-05-06
Undersökt yta Cirka 32 löpmeter
Inmätningsteknik Manuell, sedan digitaliserad.
Koordinatsystem SWEREF 99 TM
Höjdsystem RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

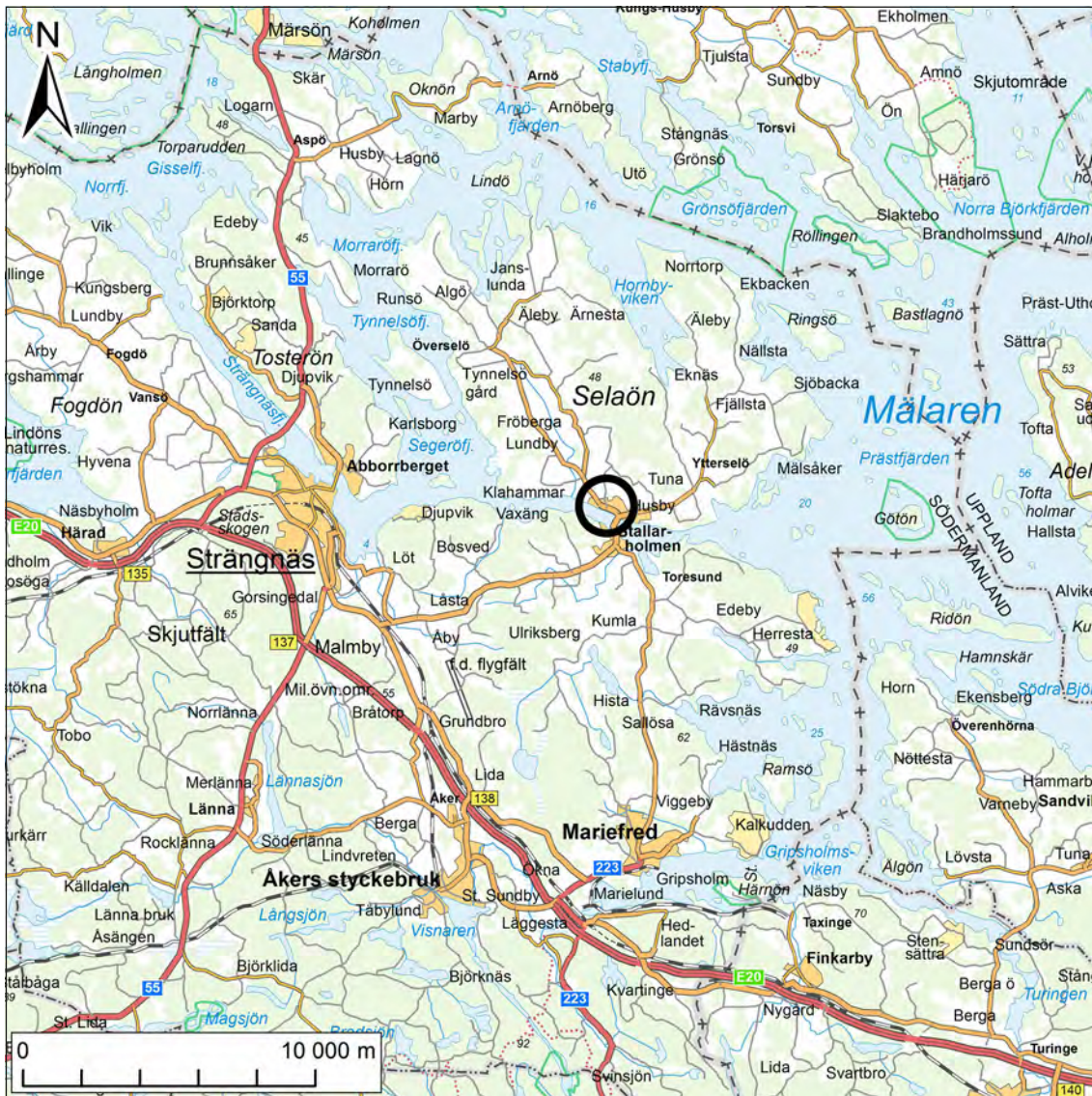
Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd tillvaratogs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Syfte och målgrupper.....	7
Metod och genomförande.....	7
Resultat.....	9
Tolkning.....	10
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	10
Referenser	11

Figur 1. Karta över Stallarholmen med platsen för schaktningsövervakningen markerad med svart ring. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Arkeologgruppen AB har utfört en schaktningsövervakning inom fastigheten Brunnsberg 1:16 i Stallarholmen, Strängnäs kommun. Schaktning för en ny elkabel gjordes vid fornlämningsområdet Östa hage. Inom området finns ett stort antal fornlämningar från yngre järnålder, till exempel en kungshög och två runstenar. Schaktet var drygt 30 meter långt och sträckte sig från Håstahagvägen till en av byggnaderna inom fastigheten. Vid schaktningen framkom inget av antikvariskt intresse.

Inledning

Med anledning av schaktning för att ersätta en trasig elkabel har Arkeologgruppen AB utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Brunnsberg 1:16 i Stallarholmen, Strängnäs kommun. Schaktningen skulle beröra L1983:2784, ett gränsbestämt område som inkluderade ett stort antal fornlämningar från yngre järnålder. Uppdraget skedde efter beslut från Länsstyrelsen i Södermanlands län. Kostnadsbärare var Vattenfall Services Nordic AB.

Bakgrund och kulturmiljö

Östa hage är belägen i Ytterselö socken som utgör den östra delen av den stora mälaren Selaön. Ön är rik på lämningar från yngre järnålder, bland annat finns här inte mindre än 25 runstenar. Östa hage är ett gott exempel på hur fornlämningsbilden kan se ut på Selaön. Det stora gravfältet L1983:3181 (Ytterselö 147:1–2) innehåller 102 registrerade gravar, varav 92 är stensättningar och 10 är högar. Vanligen finns också ett stort antal gravar som inte syns i markytan så en mer realistisk uppskattning är 150–200 gravar. Två av högarna är markant större, med 19 och 22 meters diameter, med andra ord i princip storhögar. På var sin sida om gravfältet återfinns runstenarna Sö 202 och 203 (L1983:9418, Ytterselö 311 och L1983:2965, Ytterselö 147:2).

Drygt hundra meter väster om gravfältet ligger en storhög och en kungshög (L1983:7515, Ytterselö 149:1–2). Inom mellanliggande sträcka finns ytterligare registrerade stensättningar (L1983:3209, L1983:7516, Ytterselö 150:1–2) och sannolikt finns många fler gravar även inom detta område. Ovanstående sammansättning av fornlämningar har gjort att hela området klassificerats som "gränsbestämt område" med ett eget fornlämningsnummer (L1983:2784, Ytterselö 198:1).

Figur 2. Utdrag ur KMR som visar fornlämningsmiljön vid Östa Hage. Skala 1:10 000.

Inom närområdet har tre arkeologiska uppdrag genomförts under senare år, samtliga i form av schaktningsövervakningar. De har bland annat berört delar av Håstahagvägen som utgjorde avgränsning mot norr för det nu aktuella uppdraget. Inget av uppdragen resulterade i iakttagelser av antikvariskt intresse (Gustafsson 2014, Gustafsson Gillbrand 2015, Svensson 2017).

Syfte och målgrupper

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att under arbetets gång undersöka och dokumentera mindre komplicerade lämningar inom den berörda delen av fornlämningen samt att ta tillvara fynd. Om mer komplicerade lämningar framkom skulle kontakt tas med Länsstyrelsen för beslut om fortsatta åtgärder.

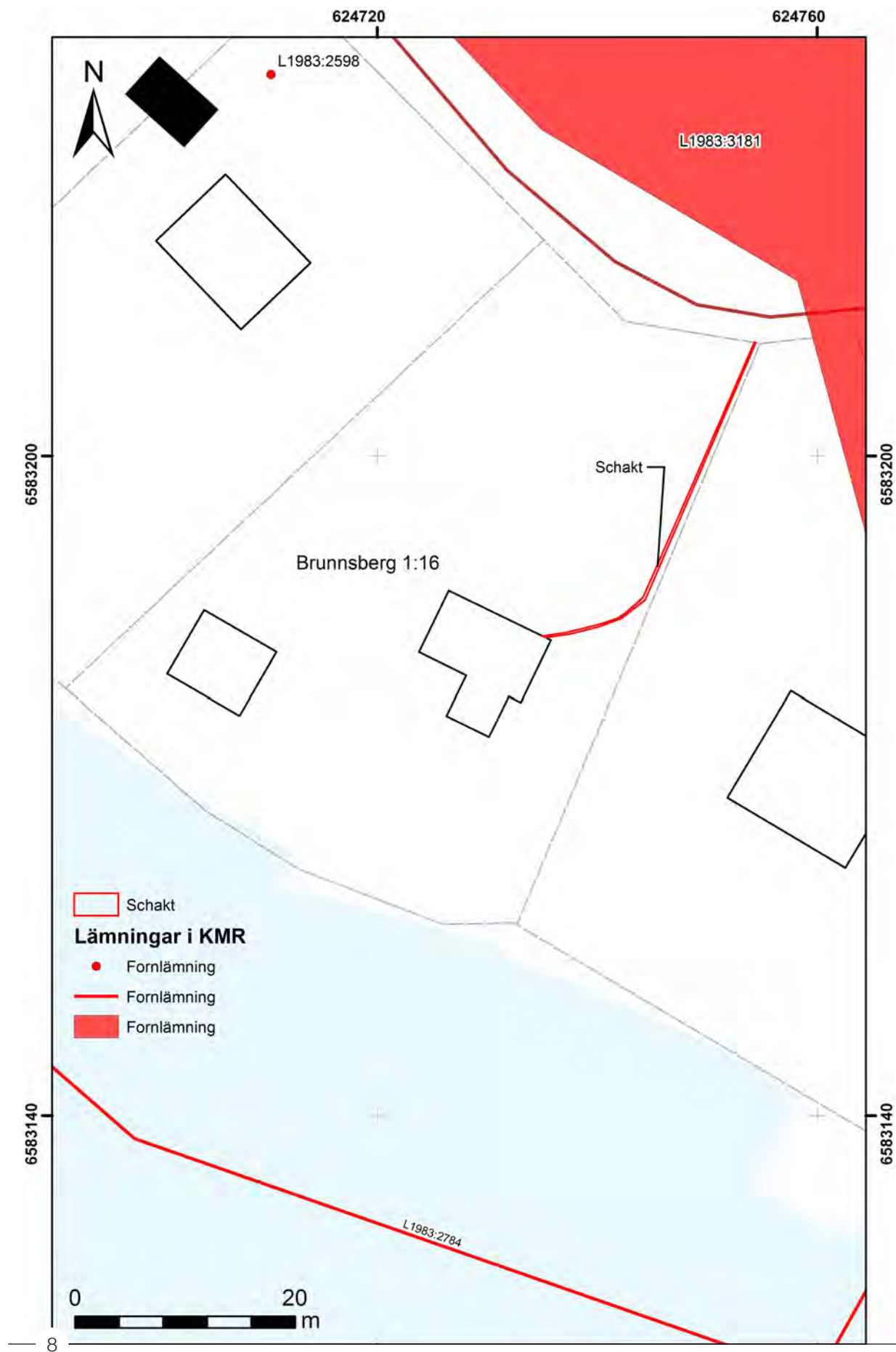
Målgrupper för den arkeologiska rapporten är främst Länsstyrelsen och Vattenfall Services Nordic AB.

Metod och genomförande

Schaktningen gjordes med en mindre grävmaskin utrustad med kabelskopa. Arbetet följdes kontinuerligt av arkeolog på plats, förutom cirka fem meter längst i söder, där schaktet övergick i tidigare utschaktat område. Schaktet förlades längs med en häck som markerade tomtgränsen mot granntomten. I allmänhet följdes häcken men på ett par platser lades kabeln runt befintliga större block, för att göra markingreppen så små som möjligt.

Figur 3. Översikt från en av gravhögarna. Vid elstolpen till vänster startade schaktet och följde sedan häcken söderut. Foto från norr: Arkeologgruppen.

Figur 4. Karta som visar fastigheten Brunnsberg samt dess närmaste omgivning. Skala 1:500.

Resultat

Marken utgjordes av tomtmark i naturskick, med enstaka lövträd och tallar, mindre block och blåbärsris. Terrängen sluttade mot söder, mot Stallarholmsfjärden.

Schaktet utgick från befintlig elstolpe, omedelbart söder om Håstahagvägen. Närmast elstolpen fanns ett stabiliserande skikt av sprängsten. Därefter vidtog morängrus direkt under ett cirka 0,2 meter tjockt skikt av förna. Gruset innehöll en del mindre sten, 0,05–0,10 meter stora. Schaktet var i allmänhet 0,35–0,40 meter djupt och drygt 30 meter långt. Det innehöll inget av antikvariskt intresse.

Figur 5. Typbild över schaktet och dess innehåll.
Foto från söder: Arkeologgruppen.

Tolkning

Resultatet av schaktövervakningen visar att fornlämningen här inte sträckt sig söder om Håstahagvägen. Detta kan inte sägas generellt utan är endast giltigt på denna plats.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Uppdraget kunde utföras enligt Länsstyrelsens intentioner. Den enda avvikelsen var att schaktet fick en något annorlunda sträckning jämfört med underlaget. Detta var dock enbart till fördel, då schaktningen kom att beröra en avsevärt kortare sträcka.

Referenser

- Gustafsson, P. 2014. *Förenklad rapport rörande arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning inom fornlämningarna och fornlämningsområde till Ytterselö 147:1, 148, 149:1–2, 150:1–2 & 198:1, Fastigheten Brunnsberg 1:27, Ytterselö-Husby 7:37 mfl, Ytterselö socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkivrapport Nr 2014:03A. Sörmlands Museum*
- Gustafsson Gillbrand, P. 2015. *Förenklad rapport rörande arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning inom gränsbestämt fornlämningsområde till Ytterselö 198:1, fastigheten Brunnsberg 4:2, Ytterselö socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkivrapport Nr 2015:07. Sörmlands Arkeologi AB*
- Svensson, I. 2018. *Fornlämningarna Ytterselö 147:1–2, 148:1, 150:1–2, 152:1, 153:1, 192:1 & 198:1, Ytterselö socken, Strängnäs kommun, Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning och särskild åtgärd i form av arkeologisk kontroll. Arkivrapport 2018:08. Sörmlands Arkeologi AB*

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2021:31

